

Popis trasy

Zastavení ❶ je u kostela Nanebevzetí Panny Marie (kostel se šikmou věží) – podél OC Forum a OD Labe se vydáme do Revoluční ulice až k podchodu pod světelnou křižovatkou – za podchodem po pravé straně ulice dojdeme po 250 metrech k zastavení ❷ správní budova Spolchemie – vrátíme se zpět do Revoluční – vlevo odbočíme do ulice U Chemičky – na konci parkoviště půjdeme vpravo ke světelné křižovatce a přes přechod přejdeme na druhou stranu do Brněnské – překročíme Vaníčkovu – a naproti parku nás čeká u muzea zastavení ❸ – na další křižovatce u parku přejdeme přechod – půjdeme vlevo po Masarykově ulici a po 250 metrech odbočíme vpravo do krátkého podchodu a prudkým kopečkem vyjdeme do ulice Winstona Churchilla, kde přímo na druhé straně stojí palácová vila I. Petschka – zastavení ❹ – pokračovat budeme vpravo a po necelých 100 m dojdeme k letnímu kinu, kde je zastavení ❺ u zastřešeného amfiteátru – vystoupáme k hornímu vstupu, vydáme se vpravo ke křižovatce a vpravo sejdem Bělehradskou ulicí podél letního kina dolů do Velké Hradební – odbočíme vlevo a stále Velkou Hradební se dostaneme až ke knihovně, kde přejdeme přes přechod na druhou stranu – stále rovně cca 300 m přes ulice Hrnčířskou a U Nádraží dojdeme k podchodu pod železnici a dále na most E. Beneše – na druhé straně mostu zabočíme vpravo na Střekovské nábřeží a v pořadí druhou ulicí, Kozinovou, vlevo dojdeme k zastavení ❻ u Činoherního studia – podél parku T. G. Masaryka a pošty se dostaneme Žukovovou ulicí ke křižovatce s Děčínskou, kde nás čeká u restaurace U Lípy zastavení ❼ s pohledem na komplex bývalé SETUZY, nyní společnosti Oleochem a Vittera – dále se vydáme vlevo ke kruhovému objezdu a po přechodu na druhou stranu pokračujeme Děčínskou ulicí až k poslednímu rohovému domu do Zeyerovy ulice, kde je zastavení ❸ – odbočíme vlevo do této ulice a budeme směřovat až na cyklostezku na labském nábřeží k zastavení ❹, odkud si prohlédneme Mariánský most – vlevo po nábřeží vyjdeme opět na most E. Beneše, přejdeme na druhý břeh a vlevo prostorem Zanádraží a nádražím a dále vpravo V Jirchářích se dostaneme do Hrnčířské ulice – vlevo se vypravíme k Mírovému náměstí, na jehož horním konci za budovou Všeobecné zdravotní pojišťovny nás čeká poslední zastavení ❿ u obrovské mozaiky.

Délka trasy je cca 6,5 km a mimo jednoho výstupu do kopce přes letní kino na Skřivánek je většina cesty po rovině a po pěších komunikacích.

Cesta je středně náročná, není vhodná pro vozíčkáře a cyklisty.

V Informačním středisku si můžete zapůjčit audioprůvodce, ve kterém je tato trasa zpracována formou audionahrávky (mluvené slovo).

Nejstarší továrna na gramodesky v českých zemích

Tovární haly dnešního podniku ZPA Ekoreg pamatují ještě přelomový rok 1910, kdy tu zahájila výrobu první česká továrna na „mluvící desky“. Založil ji v ústecké čtvrti Střekov osobně bratr vynálezce gramofonu Josef Berliner z Hannoveru jako filiálku berlínského závodu. Bratrovým vynálezem odsud zásoboval celou monarchii. Záhy koupil firmu největší výrobce desek na světě, britská společnost „The Gramophone Company“, a v Ústí se od té doby vyráběla legendární značka His Master's Voice s typickým obrázkem psíka zmateně naslouchajícího z gramofonové trouby „hlasu svého pána“. Každá deska na sobě měla také natištěno jméno města Ústí nad Labem - česky, německy, hebrejsky či arabsky - podle toho, na jaký trh výrobek směřoval. Ústecké desky se prodávaly do celé střední a jihovýchodní Evropy, a dokonce až do Palestiny či Maroka. Výroba zanikla v roce 1938.

Nejkrásnější most na světě v 90. letech 20. století

Víte, co má společného jeden z nejvyšších mrakodrapů světa Twin Towers z Kuala Lumpur s Mariánským mostem? Společně patří k deseti nejkrásnějším stavbám světa devadesátých let 20. století, jak je vyhodnotila anketa prestižního časopisu Structural Engineering

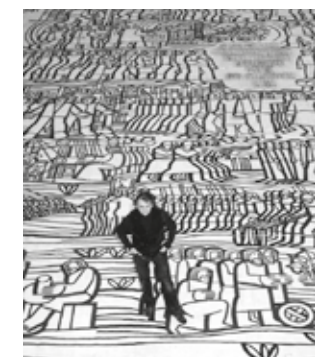

International. Most se tak zařadil na špičku světové architektury vedle takových skvostů, jakými jsou Guggenheimovo muzeum v Bilbao nebo londýnský Dóm tisíciletí. Jde o nejvyšší ocenění, které získala česká stavba od roku 1969, kdy dostal architekt Karel Hubáček od mezinárodní unie architektů Perretovu cenu za vysílač na Ještědu. Most z roku 1998 vytvořil se svým 70 metrů vysokým ocelovým pylonem hlavní dominantu města. Poutá nejen výškou. Jeho provokativní tvar dokresluje nepřehlédnutelná soustava ocelových lan, které nesou 170 metrů dlouhou mostovku. Působivou procházku přes most vynechal málokterý český milovník moderní architektury. Výjimečná stavba z ateliéru předního českého architekta Romana Kouckého se stala jedním ze symbolů Ústí.

Největší mozaika v bývalém Československu

„Nanebevzetí dělnické třídy“ či „Deset pater komunistického nebe“ tak posměšně přezdívají Ústečané mozaice na budově bývalého krajského národního výboru na Mírovém náměstí. Toto dílo je však unikátní, se svými 450 metry čtverečními plochy totiž představuje největší mozaiku v republice a mezi moderními mozaikami se řadí vůbec k největším na světě. Autorem monumentu odhaleného roku 1985 byl významný ústecký výtvarník Miroslav Hora (1933-2006). Práce na gigantickém díle - od grafické předlohy po výrobu a osazení mozaiky - zabraly přes tři roky. Výjev zobrazuje přes sto postav. Umělecky hodnotný výtvar ovšem obsahově poznamenala socialistická

ideologie. Znázorňuje „socialistickou“ alegorii historie pohraničí a oslavu dělnosti severočeského kraje. Počiná od Přemysla Oráče, přes selské bouře a husity. O patro výš zachycuje stávkující horníky a do nich střílející četníky. Nad nimi je zobrazen Vítězný únor, ještě výš spousta dělníků a mezi nimi komíny a důlní velkorypadlo. Obraz vrcholí „zářnými zítřky“ v podobě dětí, letících holubů a slunce.

Trasy netušených krás

- I. Ústecká NEJ
- II. Vilová architektura
- III. Zlatá čtyřka
- IV. Umělecká stezka

www.usti-nad-labem.cz

Ústecká NEJ

Největší město Ústeckého kraje Ústí nad Labem se může pochlubit celou řadou záviděníhodných NEJ, jejichž zásluhou je republikovou, evropskou, či dokonce světovou jedničkou. Strategický bod při největší české řece se stal už v dobách Přemyslovců důležitým hradištěm. Královské svobodné město tu vyrostlo ve 13. století, i když po většinu své existence šlo spíše o ospalé městečko v malebné krajině Labského údolí. Jeho kouzlu podlehly v 19. století nejvýznamnější osobnosti evropské kultury, jakými byl například skladatel Richard Wagner, přírodovědec a cestovatel Alexander Humboldt, malíř Ludwig Richter či spisovatel Karel May. Ale blízkost ložisek hnědého uhlí a dopravních tepen předurčila městu jiný osud. V průběhu druhé poloviny 19. století vyrostla z ospalého Ústí přední průmyslová metropole celého mocnářství. Stála tu největší chemička, největší lahvárna, první celulózka, nejstarší lisovna droždí, nejrozsáhlejší seřaďovací nádraží, nejrušnější přístavy atd. Pulzující město plodilo úspěšné syny a dcery, jakými byl Rudi Sieber, filmový producent a manžel nejslavnější německé herečky Marlene Dietrich, nejbohatší podnikatel meziválečného Československa - Ignaz Petschek, nejvyšší český velitel v první světové válce - Eduard Kadlec, první filmařka, která objela svět - Martha Schichtová, Heinz Edelmann - výtvarník a stvořitel nejslavnější ponorky, tedy filmu Žlutá ponorka s legendárními The Beatles, svého času nejčtenější český spisovatel Vladimír Páral aj. Zdá se vám tolik superlativů na jedno město příliš? Pojdme se vydat za dalšími přímo do ústeckých ulic...

Nejšikmější věž ve střední Evropě 1

Spadne, nespadne? Možná Vás napadne při pohledu na věž gotického kostela Nanebevzetí Panny Marie, jež je tak vychýlená, že se může honosit titulem nejsikmější věž ve střední Evropě. Její autor, proslulý stavitel svatovítské katedrály architekt Josef Mocker, ji ale roku 1890 rozhodně šikmě nepostavil. Naklonila se až po zásahu leteckých pum na konci druhé světové války. Tehdy se zřítil roh lodě a narušila statika

věže. Skutečně to tehdy vypadalo, že tak závažné poškození věž neustojí. Podepřela ji nakonec konstrukce z masivních kmenů stromů a po čtyřech letech záchranných prací se podařilo stavbu stabilizovat. Na 65 metrů své výšky se přesto vychyluje od kolmice o cca dva metry. Řadí se tak k pěti nejšikmějším věžím v Evropě, hned v závěsu za proslulou zvonici v Pise. Prvenství drží věž kostela v německém Suurhusenu, která měří 27,4 metrů a vychyluje se o 243 centimetrů.

Nejvyšší budova v Československu v letech 1930-1934 2

Ducha Ameriky můžete pociťovat tváří v tvář administrativnímu paláci Spolku pro chemickou a hutní výrobu. Roku 1930, kdy byl dostavěn, si totiž vydobyl se svými 44 metry výšky postavení nejvyšší budovy Československa. Desetipodlažní stavba byla v tehdejších parametrech označována za mrakodrap, a to jako vůbec první v naší zemi. Stala se symbolem výsostného postavení Spolchemie jako jednoho z nejvýznamnějších evropských hráčů na trhu s chemií. Mrakodrap oplýval technickými vymoženostmi, jaké představovala potrubní pošta nebo výtah páternoster, kde jezdí kabiny stále dokola a každého zajímá, co se stane, když nevystoupí... Prvenství ústeckému mrakodrapu vydrželo čtyři roky. Pak jej přerostly jiné stavby v Praze a ve Zlíně. Dnes už jsou vyšší i věžáky na ústeckých sídlištích. V očích znalců architektury ale zůstává tato budova přinejmenším nejmonumentálnější expresionistickou stavbou na českém území.

Nejstarší dálkové topení v Československu 3

Budova muzea vyrostla roku 1876 původně jako největší škola ve městě. Zapsala se do dějin hlavně proto, že se stala první budovou v Československu připojenou na dálkové vytápění. K tomuto převratnému technickému řešení donutil ústecké radní roku 1922 kolaps staré školní kotelny. Nejdříve se tomu ale nějakou dobu bránili, považovali ten návrh za neuskutečnitelný. Myšlenka dálkového vytápění města totiž patřila ještě na začátku 20. století spíš do oblastí utopické literatury. Poté, co se podařilo úspěšně natáhnout parní potrubí z nedaleké elektrárny až do školy a ověřit si, že zařízení funguje, začaly se postupně připojovat další veřejné objekty. Od roku 1925 začala uspokojovat i soukromé objekty. V radiátorech však nekolovala horká voda jako dnes, ale ostrá pára. Ta sloužila nejen k topení, ale i k vaření v kombinovaných elektroparních sporácích. Po Ústí zřídilo teplárnu jako další pokrokové město Brno, a to až roku 1930.

Nejbohatší podnikatel prvorepublikového Československa 4

Představovali jste si tak nějak dům nejbohatšího podnikatele prvorepublikového Československa? Monogram „P“ v kované mříži nad vchodem vily z roku 1902 patří uhelnému magnátovi Ignazi Petschkovi. Židovského velkoobchodníka s uhlím označovali i nacisté za geniálního podnikatele. Ignaz Petschek se narodil v Kolíně v rodině drobného židovského obchodníka. Nesl příjmení podle blízké vsi Pečky, kde žil jeho rod po generace. Roku 1876 udělal

nejzákladnější rozhodnutí svého života - odstěhoval se do Ústí, tehdejšího centra obchodu s hnědým uhlím. Dokázal na jeho prodeji vydělat jmění, které by dnes představovalo miliardy korun. Na vrcholu své kariéry kontroloval polovinu hnědouhelné těžby v Evropě. V Ústí po něm zůstala nejen přepychová vila v ulici Winstona Churchilla, ale také řada veřejně prospěšných staveb, jejichž byl štedrým mecenášem.

Nejodvážnější zastřešení amfiteátru 5

Ani jediný sloup nepřekáží ve výhledu divákům ústeckého letního kina a přitom nad jejich hlavami visí ocelová střeška veliká jak polovina fotbalového hřiště. Před deštěm s přehledem schová 3 500 návštěvníků a tvoří tak největší zastřešenou plochu amfiteátru v České republice. V době jejího vzniku v roce 1971 existovaly jen dvě podobné stavby na světě - v západním Německu a v Austrálii. Ani

jedna ale nedosahovala parametrů ústecké střechy. Autorem unikátní ocelové konstrukce zastřešení ústeckého letního kina byl mág mezi českými inženýry Josef Zeman (1922-1997), který celosvětově proslul odvážnou stavbou Žďákovského mostu na Orlické přehradě. Základem jednoho z největších přírodních divadel u nás je soukromá zahrada vily nejbohatšího prvorepublikového podnikatele Ignaze Petschka. Židovskému uhlobaronovi ji zkonfiskovali nejdříve nacisté a posléze komunisté. Jde o obrovskou plochu přímo v centru města představující 33 hektarů zeleně. Letní kino se v ní začalo rodit roku 1951.

První projekce zvukového filmu v Československu 6

Poprvé promluvil film v Československu 26. dubna 1929 právě tady ve slavném ústeckém Činoherním studiu. Tehdy jeho interiéry sloužily jako kino Alhambra. Pražští diváci museli ještě bezmála čtyři měsíce koukat

pouze na něm filmy. Přesto odborná literatura neoprávněně označuje za československou premiéru zvukového filmu právě tu pražskou z 13. srpna. Projekční přístroj, který uměl číst zvuk z filmového pásu, byl světovou novinkou roku 1929. Ústecká filmová společnost nelitovala investovat do jeho zakoupení převratných půl miliónu korun. Senzace přilákala do Ústí diváky ze širokého okolí. Pro názornost nejdříve kino promítlo němý film ozvučený z gramofonových desek, aby ukázalo, jak nedokonalé byly všechny dosavadní pokusy naučit film mluvit. Pak se na plátně objevil význačný ústecký průmyslník Georg Schicht a k úžasu všech přítomných jeho obraz promluvil. Přednesl projev o významu zvukového filmu, v němž mimo jiné prozíravě viděl i budoucnost reklamy na své výrobky mýdlo Elida či tuk Ceres.

Nejslavnější mýdlo v bývalém Československu 7

„Čistota půl zdraví“ možná říkáte svým dětem a vnučatům i vy v domnění, že užíváte prastaré lidové rčení. A přitom nevědomky citujete snad náš nejslavnější reklamní slogan vůbec. V minulém století ho vymyslelo reklamní oddělení ústecké firmy Schicht pro podporu prodeje proslulého mýdla s jelenem. Nažloutlá kostka s reliéfem jelena ve skoku byla v dobách Rakousko-Uherska neodmyslitelnou součástí domácnosti každé čistoty milovné hospodyně. Firma Schicht si ochrannou známku s jelenem zaregistrovala už roku 1891 a jde tak o jednu z nejstarších nepřetržitě užívaných ochranných známek v České republice. Slavná značka se ale na mýdle objevovala už dříve. Její zrod se pojí s úplnými počátky firmy, tedy s rokem 1848, kdy získali Schichtovi licenci na výrobu mýdla v Rynolticích u Liberce. Ústecká továrna vyrostla v roce 1882 a výroba mýdla pomohla Schichtům vybudovat z ní největší potravinářsko-drogistický podnik v celé Evropě. Už v roce 1929 se staly Schichtovy závody jedním ze základních kamenů dodnes existujícího nadnárodního drogistického kongcernu Unilever.

